

ภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape

Images of Urban Society in Moonscape's Novels

แมน คล้ายสุวรรณ / Man Klaysuwan¹

สัณห์ฤทัย ตติยานุพันธ์วงศ์ / Sanruethai Tatiyanuphanwong¹

นภจิรา อยู่ศรีเจริญ / Napajira Yusrijareon¹

Received: Feb. 21, 2024 Revised: Apr. 13, 2024 Accepted: May 15, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape (นามปากกา) โดยใช้ข้อมูลจากนวนิยายของ Moonscape จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ อยู่แชนร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน (2563) Blue Hour สมุดบันทึกกับแห่งถ่าน (2563) ปลุกดอกไม้ในดวงใจ (2564) และ สนธยาและหลังจากนั้น (2564) เนื่องจากเป็นนวนิยายที่มีการใช้เมืองเป็นฉากพื้นหลังหลักของเรื่อง ทำให้มีการสะท้อนภาพลักษณ์สังคมเมืองอย่างเด่นชัด ผลการศึกษาพบว่า ความเป็นเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสรรค์นวนิยายของนักเขียน โดยมีอิทธิพลต่อความคิดและมุมมองของนักเขียนในฐานะผู้อ่าน นำมาสู่การถ่ายทอดภาพลักษณ์สังคมเมืองตามที่นักเขียนพบเจอในนวนิยายของตน ผลการศึกษาพบการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) เมืองแห่งระบบทุนนิยม ซึ่งเน้นการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจนครอบงำพฤติกรรมและทัศนคติของคนเมือง 2) เมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาสภาพแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัยทั้งด้านกายและใจ

¹โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

¹The Demonstration School of Bansomdejchaopraya Rajabhat University

3) เมืองที่มีแต่ภัยอันตราย เนื่องจากคนเมืองต้องเสี่ยงกับภัยอันตรายที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา และ 4) เมืองเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง เพราะเปิดโอกาสให้คนเมืองสามารถเลือกเส้นทางชีวิตของตนเองได้ โดยนวนิยายของ Moonscape ปรัชญาภาพลักษณ์สังคมเมืองทั้งภาพลักษณ์ในเชิงลบที่เมืองยังคงเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ระบบทุนนิยม สภาพแวดล้อม ภัยอันตราย ซึ่งปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้คนที่ผ่านมา และในเชิงบวกที่เมืองกลายเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง โดยเปิดโอกาสให้คนเมืองแสดงศักยภาพในการต่อรองกับความเป็นเมืองได้ ถือว่าเป็นภาพลักษณ์สังคมเมืองที่ไม่ค่อยพบเห็นในวรรณกรรม ภาพลักษณ์เมืองในนวนิยายของ Moonscape จึงไม่ได้นำเสนอเพียงด้านเดียวแต่นำเสนอให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของสังคมเมืองที่มีหลากหลายมิติ

คำสำคัญ : ภาพลักษณ์ สังคมเมือง นวนิยาย Moonscape

Abstract

The purpose of this research article was to study the image of urban society in four Moonscape's novels including You Share House Kap Lao Nakkhian (2020), Blue Hour (2020), Plook Dokmai Nai Duangjai (2021) and Death and the Maiden (2021). As these novels used urban society as the main background of their story, they portray a clear reflection of the image of urban society. The results of the study revealed that urbanization was an important factor in the writer's creation of novels, influencing the author's thoughts and perspectives as a resident. This led to the author conveying the image of urban society in her novels based on her experience with the urban society she encountered. It was found that four different images of urban society were presented in Moonscape's novels: 1) A city of capitalism

that emphasizes the capitalist economy so much that it dominates the behavior and attitude of the people; 2) A city full of environmental problems that affects the quality of life of its residents both physically and mentally; 3) A city full of danger where residents were at risk from dangers that could occur at any time; and 4) A city of negotiation that allows people to choose their own path. Moonscape's novels represented both the negative side and positive side of urban society. The negative side presented various problems including capitalism, environmental problems, and daily dangers, all of which have continuously affected people. Oppositely, the positive side presented a city as a place of negotiation, giving opportunities for people to use their potential to challenge and negotiate with urbanization, which is rarely seen in most literature. Therefore, Moonscape's novels did not present only one side of urban society but they presented the image of the cities in different dimensions and perspectives to the eyes of the readers.

Keywords : Image, Urban Society, Novel, Moonscape

บทนำ

นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนสังคมหรือเหตุการณ์จริงจากจินตนาการของนักเขียน โดยสร้างให้สมจริงจากการสอดแทรกพฤติกรรมของมนุษย์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของมนุษย์ เรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน เพราะนวนิยายกับสังคมมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกัน เนื่องด้วยนักเขียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งใน

สังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญา และการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งกำหนดโลกทัศน์และชีวทัศน์ (ตรีศิลป์ บุญขจร, 2547, น.5-7) ดังนั้น สภาพแวดล้อมและบริบททางสังคมจึงมีอิทธิพลและมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์นวนิยายของนักเขียน

หากพิจารณาว่านวนิยายเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนความเป็นจริงในสังคม ตามอุดมคติของนักเขียนในฐานะผู้อาศัยในสังคม การศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองจึงเป็นสิ่งที่ศึกษาได้จากนวนิยาย เนื่องจากนักเขียนเป็นผู้พำนักอาศัยอยู่ในเมือง นักเขียนย่อมเป็นผู้ที่มองเห็นเมืองในมุมมองต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อมของเมือง ปัญหาของสังคมเมือง วิถีชีวิตของคนเมือง และได้รับผลกระทบจากความเป็นเมืองเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า เมืองส่งผลต่อความคิดและมุมมองของนักเขียนว่าต้องการสะท้อนภาพลักษณ์เมืองแบบใดให้ผู้อ่านรับรู้ เมื่อนักเขียนใช้เมืองเป็นฉากหลังในนวนิยาย จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะนำเสนอสิ่งที่พบเจอในเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่ เมืองจึงไม่ได้เป็นเพียงฉากในนวนิยายเท่านั้น หากแต่เมืองถูกนำเสนอให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ต่าง ๆ ผ่านภาษา ภาพพจน์ และสัญลักษณ์ที่นักเขียนใช้ ซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงกับโลกทัศน์และค่านิยมที่นักเขียนต้องการจะนำเสนอ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์, 2559, น.10)

Moonscape เป็นนามปากกาของ “อภินุช เพชราริรัชต์” ซึ่งเป็นนักเขียนรุ่นใหม่ที่มียอดผู้เข้าชมนวนิยายในแอปพลิเคชัน readAwrite มากกว่า 2 ล้านครั้ง โดยนวนิยายของ Moonscape ที่โด่งดังในแอปพลิเคชันและถูกนำไปตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2562 คือเรื่อง “อยู่แชร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน” ซึ่งนวนิยายรูปแบบหนังสือนี้ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก Moonscape จึงสร้างสรรค์นวนิยายเรื่องใหม่ ๆ และนำไปตีพิมพ์เป็นหนังสือเรื่อยมา อีกทั้งยังได้ตีพิมพ์นวนิยายเรื่อง “สนธยาและหลังจากนั้น” เป็นฉบับภาษาอังกฤษในชื่อ “Death and the Maiden” โดยสำนักพิมพ์ “Penguin Random House SEA” อีกด้วย แสดงให้เห็นว่านวนิยายของ Moonscape นั้นไม่เพียงได้รับความนิยมเฉพาะในหมู่นักอ่านชาวไทยเท่านั้น แต่ยังได้รับความสนใจจากนักอ่านต่างชาติด้วย นวนิยายของ Moonscape ส่วนใหญ่เป็นแนวชีวิตประจำวัน (Slice of Life)

โดยเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านชีวิตประจำวันธรรมดาของตัวละคร ซึ่งส่วนใหญ่ มักใช้เมืองเป็นฉากพื้นหลังหลักของเรื่องราวในนวนิยาย การที่ Moonscape เล่าเรื่องราวชีวิตประจำวันของตัวละครผ่านการใช้เมืองเป็นฉากพื้นหลัง เป็นการเล่าวิถีชีวิตประจำวันของคนที่อาศัยอยู่ในเมืองอย่างสมจริง ซึ่งทำให้เกิดมุมมองต่อเมืองที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมของเมืองที่ตัวละครพำนักอาศัยอยู่ ปัญหาของสังคมเมืองที่ตัวละครพบเจอ วิถีชีวิตและทัศนคติของตัวละครในฐานะคนเมืองเอง และการปฏิสัมพันธ์ของตัวละครที่มีต่อกันในฐานะคนเมือง อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับผู้ที่อยู่อาศัย โดยเมืองส่งผลกระทบต่อชีวิตของตัวละครในแง่ต่าง ๆ ทั้งคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ รวมถึงกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมและความคิดของตัวละครได้ จนก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ต่าง ๆ ของเมืองที่นักเขียนนำเสนอออกมา นับว่าการที่ Moonscape นำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมืองผ่านเรื่องราวชีวิตประจำวันของตัวละครที่อาศัยอยู่ในเมือง ช่วยสะท้อนมิติต่าง ๆ ของเมืองได้อย่างลึกซึ้งและหลากหลายมากขึ้น นวนิยายของ Moonscape จึงเป็นนวนิยายที่เหมาะสมแก่การศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองอย่างเด่นชัด

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์สังคมเมืองพบว่า มีการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในวรรณกรรมอย่างหลากหลาย เช่น อารียา หุตินทะ (2539) ศึกษาเรื่อง “ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่างพุทธศักราช 2534 - 2536” สุทธิดา สุวรรณวงษ์ (2564) ศึกษาเรื่อง “สังคมเมืองร่วมสมัยในวรรณกรรมสองขวัญของภาคินัย” และณัชรดา สมสิทธิ์ และวิมลมาศ ปถุชากุล (2565) ศึกษาเรื่อง “ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ” ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นงานวิจัยที่ศึกษาวรรณกรรม ซึ่งตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2470 - 2560 อีกทั้งผู้วิจัยยังไม่พบการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในวรรณกรรมที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2562 ซึ่งเวลาดังกล่าวเป็นช่วงเวลาที่ Moonscape เริ่มตีพิมพ์ผลงานของตน และยังไม่มีงานวิจัยที่ศึกษานวนิยายของ Moonscape เช่นกัน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape

ว่าจะสะท้อนภาพลักษณ์ของสังคมเมืองออกมาเป็นเช่นไร และแตกต่างจากภาพลักษณ์สังคมเมืองในวรรณกรรมสมัยก่อนหน้าหรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยเริ่มจากการศึกษานวนิยายของ Moonscape ที่มีเนื้อเรื่องนำเสนอถึงภาพลักษณ์สังคมเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวคิดของ Moonscape เกี่ยวกับภาพลักษณ์ของสังคมเมืองผ่านความคิด อุดมคติ หรือมุมมองของตัวละครในนวนิยาย รวมไปถึงการแสดงแนวคิดผ่านการพรรณนาฉากสถานที่ต่าง ๆ ในนวนิยาย จากนั้นศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์สังคมเมือง พร้อมศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาพลักษณ์สังคมเมือง (อารียา หุติงทะ, 2539; กฤษณา ขำยัง, 2552; ณีฎฐญา เมฆสมณะศักดิ์, 2561) ก่อนที่จะศึกษาและวิเคราะห์ภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape และนำผลการศึกษาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล การอภิปรายผล การสรุปผล ข้อเสนอแนะมาเรียบเรียง และนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์เป็นขั้นตอนสุดท้าย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลจากนวนิยายของ Moonscape จำนวน 4 เรื่องจากผลงานนวนิยายทั้งหมด 10 เรื่อง เนื่องจากนวนิยายทั้ง 4 เรื่องนี้เป็นนวนิยายที่มีการสะท้อนภาพลักษณ์สังคมเมืองผ่านแนวความคิดของตัวละครและฉากสถานที่ต่าง ๆ อย่างเด่นชัดกว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ นวนิยายที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาได้แก่ อยู่แอร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน (2563) Blue Hour สมุดบันทึกกับแห่งถ่าน

(2563) ปลุกดอกไม้ในดวงใจ (2564) และสนธยาและหลังจากนั้น (2564) โดยทั้ง 4 เรื่องตีพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ลาติตและมูนสเคป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape ผลวิจัยพบว่านวนิยายของ Moonscape มีการนำเสนอภาพลักษณ์สังคมเมือง 4 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ เมืองแห่งระบบทุนนิยม ลักษณะที่สอง คือ เมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาด้านสภาพแวดล้อม ลักษณะที่สาม คือ เมืองที่มีแต่ภัยอันตราย และลักษณะสุดท้าย คือ เมืองซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง แสดงความถี่ที่ปรากฏต่อเหตุการณ์ในตารางการแจกแจงความถี่ต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape ดังนี้

ตารางที่ 1 การแจกแจงความถี่ต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏภาพลักษณ์สังคมเมือง
ในนวนิยายของ Moonscape

ชื่อนวนิยาย	เมืองแห่งระบบทุนนิยม (เหตุการณ์)	เมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาสภาพแวดล้อม (เหตุการณ์)	เมืองที่มีแต่ภัยอันตราย (เหตุการณ์)	เมืองเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง (เหตุการณ์)
อยู่แอร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน	8	4	-	7
สมุดบันทึกกับแห่งถ่าน	6	7	3	2
ปลุกดอกไม้ในดวงใจ	12	-	-	7
สนธยาและหลังจากนั้น	3	8	8	-
รวม	29	19	11	16

(ที่มา: แมน คล้ายสุวรรณ, สันต์ฤทัย ตติยานุพันธ์วงศ์ และนภจิรา อยู่ศรีเจริญ, 2567)

จากตารางการแจกแจงความถี่ต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape แสดงให้เห็นว่า นวนิยายของ Moonscape ปรากฏภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เป็นเมืองแห่งระบบทุนนิยมมากที่สุด โดยปรากฏจำนวน 29 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.67 รองลงมาเป็นภาพลักษณ์สังคมเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาด้านสภาพแวดล้อม โดยปรากฏจำนวน 19 ครั้ง คิดเป็น

ร้อยละ 25.33 ต่อมาเป็นภาพลักษณะสังคมเมืองเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง โดยปรากฏจำนวน 16 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 21.33 และปรากฏภาพลักษณะสังคมเมืองที่มีแต่ภัยอันตรายน้อยที่สุด โดยปรากฏจำนวน 11 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.67 ดังจะอธิบายในแต่ละประเด็นได้ ดังนี้

1. เมืองแห่งระบบทุนนิยม

Moonscape นำเสนอให้เห็นถึงการครอบงำของระบบทุนนิยมในเมืองหลวง โดยสร้างมายาคติการวัดคุณค่าของผู้คนที่ทรัพย์สินเงินตราและความสำเร็จมาครอบงำให้มนุษย์ทอดทิ้งตัวตนของตนเอง และปฏิบัติตามกรอบความต้องการของสังคมในขณะนั้น เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการขับเคลื่อนของระบบทุนนิยมได้ อีกทั้งระบบทุนนิยมยังปลูกฝังมนุษย์ให้จัดกระบวนการทัศน์นี้ มีความสำคัญเป็นลำดับแรกของชีวิต เพราะเชื่อว่าการคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวจะส่งผลให้ตนเองประสบความสำเร็จในชีวิต (กฤษณา ขำยัง, 2552, น.22) ทำให้มนุษย์ต้องสูญเสียมิติอื่น ๆ ไปไม่ว่าจะเป็นความฝัน ตัวตนหรืออารมณ์ความรู้สึก กลายเป็นเพียงเบี้ยล่างรับใช้ระบบทุนนิยม ดังตัวอย่างจากเรื่อง “อยู่แฮร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน” ที่ตัวละครย่านางให้ความสำคัญแก่การได้มาซึ่งเงินตรามากกว่าตัวตนของเธอ ดังความว่า

“ยายก็แค่แอนตี้ไปตามประสาคนยุคเก่า คนชอบนิยายแบบนี้ฉันก็เขียนแบบนี้ สมัยนี้ไม่เขียนตามใครเขาเลยก็อดตายสิ”

“ถ้าเธอเขียนแต่สิ่งที่คนอยากอ่าน ต่อไปเธอจะไม่เหลือตัวตนอะไรของตัวเองเลย”

ย่านางเงยหน้ามองเธออย่างตื้อแพ่ง กล่าวอย่างไม่รู้สึกรู้สว่า “ตัวตนมันสำคัญนักหรือ แลกเงินกินข้าวได้หรือ”

ก็แลกกินไม่ได้นะสิวะยายเด็กนี่ ใจคอจะกินทุกอย่างเลยรีไ้

(Moonscape, 2563ก, น.223)

จากข้อความข้างต้น “ย่านาง” เลือกที่จะเขียนนวนิยายตามกระแสสังคม เพราะหากเขียนนวนิยายในแนวเรื่องที่กำลังได้รับความนิยมจะตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคมากกว่า จึงเข้าถึงได้ง่ายและทำยอดขายได้ดีกว่านวนิยายแนวอื่น ๆ ที่อยู่นอกกระแส ดังนั้น เมื่อย่านางอยู่ท่ามกลางสังคมที่ถูกครอบงำด้วยมายาคติของทุนนิยมในเมืองหลวง ย่านางจึงเลือกที่จะให้ความสำคัญแก่รายได้มากกว่าตัวตนและความชอบของเธอ เห็นได้จากความคิดของย่านางที่ว่า “ตัวตนมันสำคัญนักหรือ แลกเงินกินข้าวได้หรือ” ยิ่งตอกย้ำให้เห็นถึงการลดทอนตัวตนของตนเอง และมองว่าทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวโยงกับเงินตรา แม้แต่ปัจจัยพื้นฐานยังต้องใช้เงินตราแลกมา สะท้อนให้เห็นว่าการครอบงำของระบบทุนนิยมในเมืองหลวง ทำให้มนุษย์ต้องยึดติดอยู่กับมายาคติที่ให้ความสำคัญแก่การดิ้นรนแสวงหาทรัพย์สินเงินทอง เพื่อความอยู่รอดและใช้เป็นสิ่งที่แสดงถึงการประสบความสำเร็จในชีวิต จนต้องยอมละทิ้งมิติอื่น ๆ ของการเป็นมนุษย์ไป

นอกจากนั้น Moonscape ยังสะท้อนให้เห็นถึงการแก่งแย่งชิงดีกัน ในสังคม เนื่องด้วยผู้คนในสังคมทุนนิยมมีลักษณะความสัมพันธ์ที่มองผู้อื่นในรูปของคู่แข่งชั้น แร่งงานต้องผลิตหรือทำงานที่ดีมีคุณภาพเพื่อให้ตนเองมีลักษณะที่เหนือกว่าหรือเด่นกว่าผู้อื่น เพื่อไม่ให้ถูกทดแทนด้วยแรงงานคนอื่น ๆ ที่พร้อมจะเข้ามาแทนที่ (ณัฐธัญญา เมฆสมณะศักดิ์, 2561, น.42) แนวคิดดังกล่าวริเริ่มมาจากความรู้สึกไม่มั่นคงที่เกิดขึ้นจากระบบทุนนิยม ผู้คนจึงต้องพยายามอย่างหนักในการสร้างสรรค์ผลงานของตนให้มีคุณภาพและตรงกับความต้องการ ดังตัวอย่างจากเรื่อง “ปลุกดอกไม้ในดวงใจ” ย่านางยอมหักโหมทำงานหนักเพื่อความอยู่รอดของเธอ ดังความว่า

“นักเขียนที่ขายวิญญาณมีอยู่ในตลาดนิยายวายไม่ใช่
น้อย ๆ ถ้าทำตามมาตรฐานไม่ได้ ก็เสียดชีวิตไปถึงตอนนั้น
สำนักพิมพ์เขาก็แค่ไปเฟ้นหานักเขียนใหม่ ๆ ที่พูดรู้เรื่องกว่า
กระตือรือร้นกว่า ซึ่งก็มีอยู่มากมายเหมือนฝูงลิง

ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการอัดกระป๋องหรือควบสามเล่ม
พร้อมกันในนาทียกฤต นักเขียนผู้ชายวิญญูณก็ต้องรับไว้ด้วย
ความเต็มใจ

นี่คือการห้อยตะบึงสู่ความฉิบหายทางสุขภาพที่ฉัน
เลือกเอง”

(Moonscape, 2564ก, น.33)

จากข้อความข้างต้น หากย่านางไม่ขยันสร้างผลงานและคงคุณภาพเดิมไว้
ก็เสี่ยงจะถูกแย่งงานจากนักเขียนที่มีความพร้อมและตรงตามคุณสมบัติกว่าเธอ
ในตอนนี เพราะยังมีนักเขียนอีกมากมายที่พร้อมจะส่งผลงานมาเป็นตัวเลือก
ให้แก่สำนักพิมพ์ ในสังคมที่มีการแข่งขันเรื่องงานสูงเช่นนี้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งตำแหน่ง
งานที่สร้างรายได้ให้แก่เธอแล้ว ย่านางจึงจำเป็นต้องหักโหมร่างกาย อดทนเขียน
นวนิยายทั้งสามเล่มให้เสร็จทันเวลา แม้ว่าจะต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพ
ในภายหลังก็ตาม สะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้คนในสังคมทุนนิยมต้องแข่งขันกัน
ในรูปแบบของการทำงาน ผู้คนต้องผลิตผลงานที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการ
เพื่อให้ตนเองมีลักษณะที่เหนือกว่าหรือเด่นกว่าผู้อื่น และสามารถดำรงอยู่ใน
สังคมนี้ได้ จนต้องยอมโอ้อรับปัญหาสุขภาพที่ตามมาอย่างเลี่ยงไม่ได้

2. เมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาสุขภาพแวดล้อม

ปัญหาสุขภาพแวดล้อมของเมืองหลวงถูกนำเสนอให้เห็นผ่าน
วรรณกรรมมาตั้งแต่อดีต เช่นเดียวกับนวนิยายของ Moonscape ที่สะท้อน
ปัญหาสุขภาพแวดล้อมของเมืองในแง่เดียวกัน ไม่ว่าจะเป็ทางกายภาพที่
เต็มไปด้วยตึกสูงระฟ้า ผู้คนจอแจวุ่นวายเต็มเมือง สภาพอากาศที่เต็มไปด้วย
มลพิษ ความสกปรก และเสื่อมโทรมของสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ล้วนแต่นำเสนอ
สภาพแวดล้อมเมืองหลวงในแง่ลบ ซึ่งขัดกับการพัฒนาของเมืองที่ควรจะเจริญ
โดยเฉพาะในวันที่ฝนตกหนัก ปัญหาเหล่านี้จะถูกนำเสนอออกมาอย่างเด่นชัด
ยิ่งขึ้น ดังในเรื่อง “Blue Hour สมุดบันทึกกับแห่งถ่าน” ที่ Moonscape บรรยาย
ภาพเมืองหลวงในวันฝนตกผ่านความคิดของตัวละครกรรม ดังความว่า

“ฝนตกหนัก ถนนเจริญกรุงกลายเป็นสีเทา แต่เป็นสีเทาที่ต่างเฉดกับบ้านหนังสือลึกลับในซอยเปลี่ยวที่ผมไปทำงานเป็นประจำ เพราะที่นี้เต็มไปด้วยรถ จากที่ติดแออัดเป็นทุนเดิมอยู่แล้วยิ่งติดหนัก สายไฟรดพันขดม้วนกันไปมา ทิ้งปลายสู่ถนน เด็กนักเรียนโรงเรียนแถวนั้นเดินย่ำฟุตปาธฉ่ำและอย่างหวาดระแวงว่าจะเจอกับระเบิดตอนไหน กับระเบิดคือแผ่นอิฐบล็อกจากที่ปูไว้อย่างลวก ๆ พลิกไปมาได้ พอเปียกฝนก็ดูดซึมน้ำข้างไว้ข้างใต้ ซีนเหยียบโดนมีหวังเปียกทั้งขา นี่เป็นชีวิตที่ต้องผจญภัย ผมมองสิ่งมีชีวิตที่น่าสงสารวิงวนหลบฝนกันภายนอก”

(Moonscape, 2563ข, น.52)

จากข้อความข้างต้น สภาพของเมืองในวันที่ฝนตกนั้นเต็มไปด้วยปัญหาไม่ว่าจะปัญหาการจราจรติดขัดจากความแออัดของจำนวนรถที่เพิ่มมากขึ้นเนื่องด้วยสภาพอากาศที่สร้างความลำบากในการเดินทาง สายไฟที่ไม่ได้รับการจัดเก็บให้เป็นระเบียบเรียบร้อย จนอาจก่อให้เกิดภัยอันตรายแก่ผู้คนที่สัญจรไปมา แผ่นอิฐบล็อกจากที่ถูกจัดวางอย่างไม่ได้มาตรฐาน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของคนเมือง ที่ต้องเผชิญปัญหาจากน้ำฝนที่มากจนท่วมขังซึ่งไม่ได้รับการจัดการดูแลอย่างดีให้สมกับความเจริญของเมือง สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของเมืองหลวงที่เต็มไปด้วยปัญหา ความเป็นอยู่ของผู้คนไม่พัฒนาไปพร้อมกับสิ่งปลูกสร้างในเมืองที่เพิ่มขึ้นทุกวัน

Moonscape ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของเมืองและผู้คนในเมือง ที่สภาพแวดล้อมของเมืองหลวงส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนในเมืองเช่นกัน ดังที่ตัวละคร “คราม” ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศของเมือง ดังนี้

“ทุกครั้งที่ใครเอ่ยทักผมว่า คราม แก่โทรมลงนะ หรือ ตัดผมทรงรังนี้บ้างเถอะวะ ดูทรงแล้วเหมือนผีขึ้นทุกวัน ผมจะแค้นหัวเราะอย่างไม่ใครใส่ใจ พวกคุณจะทำอะไรกะอีแค่ โทรมลง เพียงแค่หายใจเอาอากาศกระอะฝุ่นควันท่อไอเสีย เข้าปอดผมก็รู้สึกแกล่งทีละเจ็ดวันเป็นอย่างน้อย เมฆครึ้มที่ ค่าความชื้นสัมพัทธ์เกิน 80 เปอร์เซ็นต์อยู่เนือง ๆ ในเมืองหลวง เต็มไปด้วยเหลี่ยมมุมตึกระฟ้า อากาศไม่เคยได้ระบายออก ทำให้แสบคัดจมูกราวกับว่าภูมิแพ้ที่เพียรรักษาด้วยยาพ่นจมูก และแหกขี้ตาตื่นมาออกกำลังกายยามเช้าอยู่ร่วมปีกลับกำเริบ ขึ้นมาใหม่”

(Moonscape, 2563ข, น.22)

จากข้อความข้างต้น ครามได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศของเมือง อันเกิดจากสภาพแวดล้อมของเมือง ไม่ว่าจะเป็นตึกที่อยู่เต็มเมืองหลวงจนปิดกั้นไม่ให้อากาศถ่ายเทได้ดี ฝุ่นควันที่เกิดจากความหนาแน่นของยานพาหนะบนท้องถนน ทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพกายของผู้คน โรคภูมิแพ้ของคราม กำเริบจากสภาพอากาศของเมือง เมื่อร่างกายไม่แข็งแรงย่อมส่งผลต่อสุขภาพจิต ทำให้ผู้คนหม่นหมอง ไม่สดใส ไม่มีแรงใจในการออกไปใช้ชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมของเมืองกับผู้คน อย่างขาดกันไม่ได้

3. เมืองที่มีแต่ภัยอันตราย

Moonscape นำเสนอภาพลักษณ์เมืองหลวงที่เต็มไปด้วยภัยอันตราย อย่างเด่นชัด ผ่านนวนิยายเรื่อง “สนธยาและหลังจากนั้น” เรื่องราวของเมืองหลวงที่ซุกซ่อนความเสื่อมถอยทางศิลปกรรม ซึ่งนำพาภัยอันตรายมากมาย มาสู่ผู้คนในเมือง โดยบอกเล่าผ่านเรื่องราวของเหล่าดวงวิญญาณผู้อาศัยใน ตึกร้างใจกลางกรุงเทพฯ ดังเช่นเรื่องราวของวิญญาณหญิงสาว ผู้ตกเป็นเหยื่อ ความคลุ้มคลั่งของมนุษย์เห็นแก่ตัวคนหนึ่ง ทำให้ชีวิตของเธอต้องปิดฉากลง โดยไม่รู้ตัว ความว่า

“แม่นั้นตายเพราะกระสุนร่วงลงมาจากท้องฟ้า
เธอเชื่อไหม”

“กระสุนร่วงลงมาจากท้องฟ้าได้ด้วยหรือ” เพื่อน
ล่องหนถาม

“ในเมืองหลวงมีใครบางคนคลุ้มคลั่งยิงกระสุนขึ้นฟ้า
กระสุนนั้นนั่นร่วงหล่นลงมาเจาะกะโหลกของหล่อนผู้กำลัง
เดินทางกลับจากงานประจำ โดยไม่รู้วิธีไหนวิธีไหนแม้แต่หน่วย
ช่วยแท้ ๆ เชียว”

(Moonscape, 2564ข, น.115)

จากข้อความข้างต้น เป็นบทสนทนาของ “จันทร์เจ้า” กับ “ปีศาจบาเบล”
เล่าถึงสาเหตุการตายของวิญญาณหญิงสาวดวงนี้ ขณะที่เธอกำลังเดินทาง
กลับบ้านหลังจากเลิกงานเฉกเช่นทุกวัน แต่จู่ ๆ ลูกกระสุนที่ถูกยิงขึ้นฟ้าด้วย
ความคลุ้มคลั่งและคึกคะนองของใครคนหนึ่ง ตกลงมาเจาะเข้าที่กะโหลกศีรษะ
ของเธอจนถึงแก่ชีวิต สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนเมืองซึ่งดำรงอยู่ท่ามกลาง
อันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมถอย
ทางศีลธรรมของมนุษย์ ความคลุ้มคลั่งและความไร้ซึ่งมนุษยธรรมประกอบกัน
ทำให้มนุษย์คนหนึ่งกล้าที่จะกระทำความผิดโดยไม่คำนึงถึงคนรอบข้าง เมืองจึงกลายเป็น
พื้นที่ที่เสี่ยงจะเกิดภัยอันตรายได้ทุกรูปแบบ

นอกจากนั้นลักษณะเฉพาะของสังคมเมืองยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริม
ให้การก่ออาชญากรรมกระทำได้ง่ายขึ้น ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของเมือง
ที่เต็มไปด้วยตรอกซอกซอย และลักษณะเฉพาะทางสังคมของเมืองที่คนไม่สนใจ
กันไม่รู้จักกัน (อารีญา หุตินทะ, 2539, น.315) ดังที่ฆาตกรต่อเนื่องในนวนิยาย
เรื่องนี้ใช้ลักษณะความเป็นเมืองซึ่งเอื้อต่อแผนฆาตกรรมของตนมาเป็นเครื่องมือ
ในการก่ออาชญากรรม ความว่า

“บาเบลถือกำเนิดขึ้นจากศพแรกของเด็กหญิงวัยแปดขวบที่ตายด้วยน้ำมือชายวัยทำงานจิตใจไม่สมบูรณ์คนหนึ่ง [...] เขา รู้จักเก็บซ่อนสัญญาตัญญาณวิปริตไว้ภายใต้หน้ากากยิ้มแย้ม ภายนอกเขาเป็นคุณครูประหมัดตั้งใจดี ผู้พกขนมและของเล่นติดตัวอยู่เสมอ”

“เขาไม่เคยแตะต้องนักเรียน ไม่หรอก จันทรเจ้า เขาไม่ได้โง่งขนาดนั้น เป้าหมายของเขาเป็นเด็กแปลกหน้าที่กำลังพลัดหลงกับผู้ปกครองตามตรอกซอยปลอดภัยคน”

(Moonscape, 2564ข, น. 118)

จากข้อความข้างต้น เป้าหมายของฆาตกรต่อเนื้อคือ “เด็กแปลกหน้าที่พลัดหลงตามซอยปลอดภัยคน” ฆาตกรเลือกที่จะใช้ปัจจัยของเมืองมาเป็นตัวช่วยในการก่อเหตุ โดยเลือกเหยื่อจากความแปลกหน้า เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองมีรูปแบบไม่ต่างจากการเป็นคนแปลกหน้าที่ไม่มีพันธะผูกพันใด ๆ ต่อกัน (กฤษฎา ขำยัง, 2552, น.19) ทำให้ฆาตกรไม่มีความรู้สึกผูกพันใด ๆ กับเหยื่อ รวมถึงการสวมภาพลักษณ์คุณครูใจดีเพื่อป้องกันไม่ให้ตกเป็นผู้ต้องสงสัยโดยง่าย เนื่องจากสังคมเมืองมักตัดสินผู้คนจากภายนอกโดยเฉพาะกับคนที่ไม่รู้จักกันดี อีกทั้งลักษณะของเมืองมีตรอกซอยมากมาย ทำให้เกิดจุดลับสายตาที่เอื้อต่อการก่ออาชญากรรม สะท้อนให้เห็นว่าลักษณะทางกายภาพและลักษณะทางสังคมของเมืองเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรมได้ง่ายขึ้น

4. เมืองเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง

ถึงแม้ Moonscape นำเสนอภาพลักษณ์เมืองในแง่ลบมาตลอด ในลักษณะที่เมืองเป็นพื้นที่แห่งการครอบงำมนุษย์ในด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม เมืองไม่ได้มีศักยภาพในการควบคุมครอบงำมนุษย์ได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ในขณะเดียวกัน เมืองก็มอบอิสรภาพและโอกาสให้ผู้คนในการกำหนดชีวิตตนเองด้วย เห็นได้จากการที่คนเมืองมีศักยภาพในการต่อรองกับความไม่เป็นเมืองที่ครอบงำ เกิดจากการที่ “ปัจเจก” ตระหนักรู้ว่าสังคมหนึ่ง ๆ มีชุดอำนาจที่เหนือกว่าครอบงำอยู่ กระบวนการนี้จะเปิดเผยให้ปัจเจกเห็นถึงพันธนาการ

ต่าง ๆ ที่สังคมได้ผูกมัดชีวิตของเขาไว้ (กฤษณา ขำยัง, 2552, น.19) เช่นเดียวกับที่ Moonscape มักให้ตัวละครตระหนักรู้ถึงความทุกข์ทรมานจากการถูกครอบงำโดยสถานะความเป็นเมือง และสามารถดิ้นรนจนหลุดพ้นจากการถูกครอบงำนี้ได้ ถือเป็น การตีความเมืองในแง่มุมใหม่โดยให้เป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง ดังเรื่อง “ปลูกดอกไม้ในดวงใจ” ตัวละครปุเลือกจะลาออกจากงานประจำมาใช้ชีวิตในแบบที่เธอต้องการ ความว่า

“หนึ่งปีที่ฉันทำงานให้นาย แพ้รวมผลงานของนาย ล้นปรี่ไปด้วยผลงานของทีมพวกฉัน ส่วนฉันไม่กล้าเอางานบริษัท ใส่แฟ้มตัวเอง หนึ่งเพราะนั่นไม่ใช่งานที่ทำในนามฉัน สองคือฉันไม่พอใจกับผลลัพธ์สุดท้ายที่ถูกเอาไปแก้ไขต่ออีกทอด แต่งสีให้สดขึ้น ขยายขนาดหน้าออกตัวละครหญิง มันก็ไม่ได้ผิดอะไร เพราะลูกค้าชอบ แค่มันไม่ใช่งานของฉัน เมื่อฉันมองภาพที่ตัวเองวาดแล้วไม่รู้สีกว่านี่คือผลงานสรรค์สร้างของฉัน ฉันก็ไม่อยากมองมันอีก ดั่งนั้นลาก่อนค่ะ”

“ปุรุอยู่แคใจว่าอย่างไรเธอกับบริษัทก็ไม่มีหนทางจากกันด้วยดี จึงโกรธที่ปล่อยให้คนเฮงขวยรังเธอไว้ได้อาทิตย์อยู่ร่วมปี ทั้งที่เธอสามารถเอาเวลาแห่งวัยเยาว์ไปทำสิ่งที่ยังประโยชน์และความสุขได้มากมาย ถึงกระนั้นเธอก็ไม่ต้องเสียใจนานนัก เพราะฝีมือวาดภาพของเธอไม่ใช่ระดับปานกลางอย่างที่เจ้านายพยายามหลอกลวง ทันทิที่เธอประกาศตัวในโลกอินเทอร์เน็ตว่านับจากนี้เธอจะเป็นศิลปินอิสระ งานจ้างก็ประดังประเดเข้ามาจากทุกสารทิศทั้งในและต่างประเทศ”

(Moonscape, 2564ก, น.188-189)

จากข้อความข้างต้น ตัวละคร “ปู” ตัดสินใจลาออกจากงานประจำ ที่กีดขี้ความสามารถของเธอ ด้วยการเติมแต่งผลงานของเธอให้ตรงตาม ความต้องการของลูกค้า จนกระทั่งปูรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองถูกลบเลือนไปจาก ผลงานของเธอเอง ส่วนงานชิ้นนั้นกลายเป็นเพียงโครงร่างที่จะถูกนำไปแต่งแต้ม ให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มทุนนิยม หลังจากตัดสินใจลาออกจาก งานประจำ ปูกลายเป็นนักวาดอิสระได้สร้างสรรค์ผลงานในแบบที่เธอต้องการ ปูจึงได้อวดโฉมตัวตนที่แท้จริงของเธอผ่านผลงานในฐานะนักวาดอิสระ ซึ่งการลาออกจากบริษัทและผันตัวมาเป็นนักวาดอิสระของปู นับว่าเป็นการต่อรอง ต่อสภาวะเมืองที่บีบคั้นให้เธอต้องสูญเสียตัวตน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมืองใน มิตินี้กลายเป็นพื้นที่ที่มอบอิสระให้ผู้คนสามารถต่อรองกับการถูกรอบงำ จากสภาวะเมืองได้

ในขณะเดียวกัน การต่อรองของคนเมืองกับการครอบงำของความเป็น เมืองยังสามารถแสดงออกได้ผ่านการที่คนเมืองสามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่เมือง ให้มีลักษณะที่เป็นไปตามความต้องการของตัวเอง (กฤษณา ขำยัง, 2552, น.36) เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนได้ เช่นเดียวกับที่ Moonscape สร้างฉากที่อยู่ในเมืองหลวงให้เป็นไปตามความต้องการของตัวละคร โดยไม่ต้องใส่ใจกับความเป็นเมือง ไม่ว่าจะเป็น “แซร์เฮาส์” ของคุณนายการเวก ที่ยินดีโอรับนักเขียนทุกคน โดยไม่สนใจว่าพวกเขาจะมีรายได้เท่าไร เคยประสบความสำเร็จหรือไม่ และยังมีร้านหนังสือ “พระจันทร์ตกน้ำ” ที่เป็นอิสระจาก ทุนนิยม ทำให้เห็นถึงศักยภาพของคนเมืองที่สามารถยืนหยัดในตัวตนของ ตนเองได้ โดยไม่จำเป็นต้องอ่อนอ่อนผ่อนตามความเป็นเมือง ดังเรื่อง “อยู่แซร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน” ตัวละคร “เอส” สร้างร้านหนังสือพระจันทร์ ตกน้ำขึ้นมาด้วยความยึดมั่นในความเชื่อของตนเอง ไม่สนใจเรื่องยอดขาย และเงินตรา ไม่ไหลไปตามกระแสทุนนิยม ดังที่ตัวละคร “อารีย์” กล่าวถึง อุดมการณ์ของเจ้าของร้าน ความว่า

“รู้ว่าขายดีก็ต้องสั่งเยอะสิคะ จะให้เสียโอกาสทำ ยอดได้ยังไง คุณเจ้าของร้านก็ต้องคิดเรื่องทำเงินให้มาก ๆ นะคะ”

พูดเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ กับคุณเจ้าของร้านที่ไร เขามัก
ทำหน้าบ่นยากดูไม่อยากคุย เขาเลียงบทสนทนาโดยทำให้
หันกลับไปชมรักเมื่อคราวทำलग ฉบับภาษาอังกฤษ ของเขาต่อ

ความเชื่อส่วนบุคคลของคุณเจ้าของร้านมีอยู่ว่า มูลค่า
ของตัวหนังสือไม่เคยถูกลดทอนไปเพราะผ่านมือคนอ่าน [...]
ผ่านเรื่องราว ผ่านกาลเวลามามาก มีแต่จะยิ่งทรงคุณค่าขึ้น
ต่างหาก เช่นนี้แล้ว เขาจึงไม่เคยมีความคิดจะขายหนังสือให้ได้
คราวละมาก ๆ เอาเสียเลย

ข้างเป็นตัวตนที่อยู่ตรงข้ามกับพ่อค้าทุนนิยม

(Moonscape, 2563ก, น.73-75)

จากข้อความข้างต้น การที่เจ้าของร้านหนังสือพระจันทร์ตกน้ำ
ไม่คำนึงถึงยอดขายหนังสือในร้านเป็นสำคัญ นับเป็นภาพที่ตรงข้ามกับเจ้าของ
ธุรกิจในระบบทุนนิยมอย่างมาก โดยธุรกิจของระบบทุนนิยมส่วนใหญ่มักจะ
ให้ความสำคัญแก่สินค้าที่สร้างเงินและทำยอดขายให้ดี ซึ่งอารีย์ในฐานะพนักงาน
ให้ความสำคัญแก่เรื่องเงินเสียมากกว่า ในขณะที่เจ้าของร้านอย่างเอสให้ความสำคัญ
แก่คุณค่าของหนังสือมากกว่ายอดขายและเงินตรา ร้านหนังสือแห่งนี้จึงเป็นพื้นที่
ที่ไม่ถูกครอบงำโดยทุนนิยม สะท้อนให้เห็นถึงการที่ผู้คนสามารถปรับเปลี่ยนเมือง
ให้เป็นไปตามความต้องการของตัวเองได้ โดยไม่ไหลตามระบบทุนนิยมในตัวเมือง

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape
ผลวิจัยพบว่า Moonscape มีการสะท้อนภาพลักษณ์สังคมเมืองผ่านการนำเสนอ
ภาพความเป็นอยู่ของคนเมืองและผลกระทบของเมืองที่มีต่อผู้พำนักอาศัย
อันนำมาสู่ภาพลักษณ์ของเมืองในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งปรากฏภาพลักษณ์ของเมือง
4 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรก คือ เมืองแห่งระบบทุนนิยม โดยเน้นการขับเคลื่อน
ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมจนครอบงำพฤติกรรมและทัศนคติของคนเมือง ลักษณะ
ที่สอง คือ เมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาด้านสภาพแวดล้อมซึ่งส่งผลกระทบกับคุณภาพ

ชีวิตของผู้ที่อยู่อาศัยทั้งกายและใจ ลักษณะที่สาม คือ เมืองที่มีแต่ภัยอันตราย ผู้คนที่อาศัยต้องเสี่ยงกับภัยอันตรายได้ทุกเมื่อ และลักษณะสุดท้าย คือ เมือง ซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง โดยเปิดโอกาสให้คนเมืองสามารถต่อรองกับการถูกรอบงำจากความเป็นเมืองและทำตามความต้องการของตนเองได้

นวนิยายของ Moonscape ที่นำมาศึกษาครั้งนี้นำเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองในระบบทุนนิยมมากที่สุด โดยสังเกตได้จากการที่ภาพลักษณะนี้ปรากฏอยู่ในนวนิยายทั้ง 4 เรื่อง การที่ Moonscape สะท้อนภาพลักษณะเมืองเช่นนี้เป็นหลัก อาจเป็นเพราะ Moonscape มองว่าระบบทุนนิยมเป็นปัจจัยสำคัญที่ควบคุมสิ่งต่าง ๆ ในเมืองได้ เนื่องด้วยระบบทุนนิยมมีความสำคัญในการขับเคลื่อนให้เมืองเกิดการพัฒนาก้าวหน้า ทำให้ระบบทุนนิยมมีอำนาจมหาศาลในการจัดการเมืองตามที่ต้องการ โดยเฉพาะคนเมืองที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับระบบทุนนิยม Moonscape นำเสนอภาพลักษณะนี้ผ่านวิถีชีวิตและทัศนคติของตัวละครที่ให้ความสำคัญแต่กับระบบเงินตรา มุ่งแต่ทำงานเพื่อให้ประสบความสำเร็จ อีกทั้งระบบทุนนิยมยังทำให้เกิดการแข่งขันด้านหน้าทางการงานสูง คนเมืองจึงต้องทอดทิ้งมิติอื่น ๆ ของตนไป เพื่อความอยู่รอดของตนเอง จนนำมาสู่ความทุกข์ทรมานในชีวิตของคนเมือง เมืองในที่นี้จึงกลายเป็นพื้นที่ที่ครอบงำให้ผู้คนเป็นไปตามระบบทุนนิยม เพื่อขับเคลื่อนความเจริญของเมืองต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิดา สุวรรณวงษ์ (2564) ที่ศึกษาเรื่อง “สังคมเมืองร่วมสมัยในวรรณกรรมสมัยของขวัญของภาคินัย” ซึ่งกล่าวว่า สังคมทุนนิยมส่งผลให้สภาพสังคมของมนุษย์เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ให้ความสำคัญแก่เงินตรา จนหลงลืมความหมายของชีวิต ความสัมพันธ์ที่แปลกแยกต่อกัน เนื่องจากต่างคนต่างมองคนอื่นในฐานะคู่แข่งในการทำงาน ส่งผลให้คนเกิดความทุกข์ทรมานจากการอยู่ภายใต้ระบบทุนนิยม ทำให้เห็นถึงอำนาจของระบบทุนนิยมที่มีต่อวิถีชีวิตของมนุษย์

ภาพลักษณะสังคมเมืองที่มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมเป็นภาพลักษณะที่ถูกนำเสนอเด่นรองลงมา ในนวนิยายของ Moonscape มีการบรรยายถึงลักษณะสภาพแวดล้อมทางกายภาพของเมืองในแง่ลบอยู่บ่อยครั้ง ทั้งเมืองที่เต็มไปด้วย

ตึกสูงระฟ้า ผู้คนแออัดเต็มเมือง สภาพอากาศที่เต็มไปด้วยมลพิษ สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งอำนวยความสะดวกของเมืองที่มีสภาพทรุดโทรม กล่าวได้ว่า ความเจริญของเมืองอาจไม่นำมาซึ่งเมืองที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าและคุณภาพชีวิตที่ดีเสมอไป อีกทั้งความเจริญยังไม่ได้กระจายทั่วทุกพื้นที่ของเมืองอย่างที่ควรจะเป็น จึงไม่สามารถยืนยันได้ว่าคุณภาพชีวิตของคนเมืองจะดีขึ้นไปพร้อม ๆ กับความเจริญของเมือง กลายเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสุขภาพกายและจิตใจที่คนเมืองต้องพบเจอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารียา หุตินทะ (2539) ที่ศึกษาเรื่อง “ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่างพุทธศักราช 2534 - 2536” พบว่า การพัฒนาของเมืองที่ต้องคอยรองรับความเจริญในด้านต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญหาทางสภาพแวดล้อมของเมืองมากมาย ทั้งความแออัดของตึกและผู้คน อากาศที่เต็มไปด้วยฝุ่นควันและมลพิษ และเกิดแหล่งเสื่อมโทรม ซึ่งผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองกับสภาพแวดล้อมของเมืองมีความสัมพันธ์ที่หลีกเลี่ยงกันไม่ได้ คนเมืองจึงได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมเช่นนี้ในทุก ๆ ทาง

ในส่วนของภาพลักษณ์สังคมเมืองที่มีแต่ภัยอันตรายถูกนำเสนอเด่นชัดน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ โดยสามารถเห็นได้ชัดจากเรื่อง “สนธยาและหลังจากนั้น” ทั้งนี้ Moonscape นำเสนอให้เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่ผู้อยู่อาศัยต้องเสี่ยงภัยอันตรายที่เกิดได้ทุกเมื่อ อาชญากรรมนั้นเกิดได้ง่ายและเกิดในทุกหย่อมหญ้าของเมือง ผู้คนได้รับผลกระทบถึงชีวิตจากความเสี่ยงทางศีลธรรมของคนในเมือง อีกทั้ง Moonscape ยังนำเสนอให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหาเหล่านี้ผ่านกระบวนการของผู้ก่อเหตุ เนื่องจากเมืองมีสภาพทางกายภาพที่เต็มไปด้วยตึกสูงและตรอกซอกซอย ทำให้เกิดจุดลับสายตาที่เอื้อต่อการก่ออาชญากรรมมากมาย รวมถึงสภาพสังคมที่คนเมืองมีความสัมพันธ์เป็นคนแปลกหน้าที่ไม่มีพันธะผูกพันใด ๆ ต่อกัน ส่งผลให้ผู้ก่อเหตุไร้ซึ่งความรู้สึกผูกพันกับเหยื่อเมืองจึงกลายเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการก่ออาชญากรรมได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารียา หุตินทะ (2539) ที่ศึกษาเรื่อง “ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยระหว่างพุทธศักราช 2534 - 2536” พบว่า เมืองกลายเป็น

พื้นที่ที่คนมีชีวิตอยู่ท่ามกลางภัยอันตราย เพราะลักษณะเฉพาะของสังคมเมือง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้อาชญากรรมกระทำได้ง่ายขึ้น ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของเมืองที่เต็มไปด้วยตรอกซอกซอย และลักษณะทางสังคมของเมืองที่ต่างคนต่างอยู่ ทำให้เกิดการปลอมตัวปะปนในหมู่คนโดยไม่มีคนสนใจ

อย่างไรก็ตาม Moonscape ได้นำเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองในเชิงบวกด้วยเช่นกัน โดยแตกต่างจากภาพลักษณะสังคมเมืองทั้ง 3 ลักษณะที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ ซึ่งเป็นภาพลักษณะสังคมเมืองในแง่ลบทั้งสิ้น Moonscape นำเสนอภาพลักษณะสังคมเมืองว่าเป็นพื้นที่แห่งการต่อรอง ผู้คนสามารถต่อรองกับการถูกครอบงำของความเป็นเมืองได้ โดยตระหนักรู้ถึงการถูกครอบงำและใช้ชีวิตตามที่ใจตนเองต้องการ อีกทั้งคนเมืองยังสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่เมืองให้ตอบสนองต่อความต้องการของตนเองได้ Moonscape นำเสนอภาพลักษณะนี้ผ่านการให้ตัวละครที่ทุกข์ทรมานกับการถูกความเป็นเมืองครอบงำสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์เหล่านี้ได้ ซึ่งเป็นตัวละครส่วนใหญ่ในนวนิยาย และสร้างสถานที่ในนวนิยายให้เป็นไปตามความต้องการของตัวละคร โดยเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยจากการครอบงำของทุนนิยม การกระทำเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของคนเมืองที่สามารถต่อรองกับเมืองได้ จึงทำให้เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่คนเมืองสามารถต่อรองและมีอิสระได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐธิดา ศิริชัยขงบุญ และนิตยา แก้วคัลณา (2559) ที่ศึกษาเรื่อง “ความเป็นเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย” ซึ่งพบว่าเมืองในบริบทปัจจุบันไม่ได้มีแค่มิติเชิงลบเท่านั้น หากมีมิติเชิงบวกด้วยเช่นกัน เมืองกลายเป็นพื้นที่ที่มนุษย์สามารถใช้ชีวิตได้อย่างอิสระ อันเกิดจากวิถีชีวิตของคนเมืองที่เพิกเฉยไม่แยแสต่อกัน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้คนเมืองแสดงศักยภาพในการต่อรองกับความเป็นเมืองและมีชีวิตอย่างที่ต้องการได้

ผู้วิจัยสังเกตุว่าภาพลักษณะสังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape มีทั้งภาพลักษณะเชิงลบ ได้แก่ ระบบทุนนิยม ปัญหาสภาพแวดล้อม ภัยอันตราย และภาพลักษณะเชิงบวก ได้แก่ อิสระและการต่อรอง การที่ Moonscape ยังคงนำเสนอภาพลักษณะเมืองในแง่ลบ แสดงให้เห็นว่าปัญหาของเมืองที่กล่าวไปยังคงเป็นปัญหาที่พบเห็นและส่งผลกระทบต่อคนเมือง ในขณะที่เดียวกันการที่

Moonscape นำเสนอภาพลักษณ์ของเมืองในแง่บวกด้วย แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ความเป็นเมืองจะส่งผลกระทบต่อในแง่ลบกับผู้อยู่อาศัย แต่คนเมืองนั้นมีสิทธิ์ที่จะต่อรองหรือจัดการกับผลกระทบเช่นนี้ได้ กล่าวได้ว่า นวนิยายของ Moonscape นำเสนอทั้งปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นจริงในสังคมเมือง นำพาคนอ่านให้เข้าใจประสบการณ์ร่วมกันในฐานะคนเมือง ขณะเดียวกันก็นำเสนอทางออกให้คนเมืองสามารถต่อรองกับสถานะความเป็นเมืองได้ โดยไม่จำเป็นต้องยินยอมให้ความเป็นเมืองครอบงำและยับยัดในวิถีชีวิตที่ต้องการ นวนิยายของ Moonscape จึงเป็นนวนิยายที่นำเสนอภาพลักษณ์ของเมืองได้อย่างครอบคลุมในทุก ๆ มิติ ทั้งในแง่ลบและแง่บวกตรงกับความเป็นจริงที่เมืองไม่ได้มีแต่แง่ลบเพียงอย่างเดียว ซึ่งแตกต่างจากภาพลักษณ์ของเมืองที่เคยเป็นมาในวรรณกรรมต่าง ๆ เนื่องจากเมืองมักถูกนำเสนอในแง่ลบมาโดยตลอด ภาพลักษณ์ของเมืองในวรรณกรรมจึงขึ้นอยู่กับมุมมองของนักเขียนแต่ละคน อาจกล่าวได้ว่า Moonscape เป็นนักเขียนที่มองโลกตามความจริง ไม่ได้ต้องการสร้างภาพลักษณ์เพียงด้านใดด้านหนึ่ง หากแต่ให้เห็นมิติที่หลากหลายของเมืองอย่างแท้จริง ซึ่งนับว่าเป็นลักษณะที่ทำให้นวนิยายของ Moonscape โดดเด่นกว่าวรรณกรรมอื่น ๆ ที่มุ่งเน้นแต่นำเสนอภาพลักษณ์ของเมืองในแง่ลบอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ขำยัง. (2552). *วิถีเมืองในงานเขียนของปราบดา หยุ่น*. [วิทยานิพนธ์ อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย], <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789>
- ณัชรดา สมสิทธิ์ และวิมลมาศ ปฤชากุล. (2565). ความเป็นเมืองที่ปรากฏในวรรณกรรมของมาลัย ชูพินิจ. *ว.วิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 18(1), 84-116. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO/article/view/256746>
- ณัฐธัญญา เมฆสมณะศักดิ์. (2561). *ทุนนิยมกับความเหงาม*. [วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/61252>
- ณัฐธิดา ศิริชัยยงบุญ และนิตยา แก้วคัลณา. (2559). ความเป็นเมืองในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัย. *ว.วรรณวิทัศน์*. 16, 24-46. <https://doi.org/10.14456/vannavidas.2016.2>
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2547). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูนสเคป (Moonscape). (2563ก). *อยู่แชนร์เฮาส์กับเหล่านักเขียน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). ลาติตและมูนสเคป.
- _____. (2563ข). *Blue Hour สมุดบันทึกกับแห่งถ่าน*. ลาติตและมูนสเคป.
- _____. (2564ก). *ปลูกดอกไม้ในดวงใจ*. ลาติตและมูนสเคป.
- _____. (2564ข). *สนธยาและหลังจากนั้น*. ลาติตและมูนสเคป.
- แมน คล้ายสุวรรณ สันต์ฤทัย ตติยานุพันธ์วงศ์ และนภจิรา อยู่ศรีเจริญ. (2567). *การแจกแจงความถี่ต่อเหตุการณ์ที่ปรากฏภาพลักษณ์สังคมเมืองในนวนิยายของ Moonscape [ตาราง]*. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

สุรเดช โชติอุดมพันธ์. (2559). *อ่านเมือง เรื่องคนกรุง : วรรณกรรม วิถี
ความสัมพันธ์ และภาพแทนของพื้นที่*. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธิดา สุวรรณวงษ์. (2564). *สังคมเมืองร่วมสมัยในวรรณกรรมสยองขวัญของ
ภาคนิยาย*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/80862>

อารีญา หุตินทะ. (2539). *ภาพลักษณ์สังคมเมืองในเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย ระหว่าง
พุทธศักราช 2534 - 2536*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/32353>